

THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP CÔNG TÁC GIÁO DỤC HÒA NHẬP CHO TRẺ KHIẾM THÍNH TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH PHÚ THỌ

NGUYỄN MINH TƯỜNG*

Ngày nhận bài: 30/10/2017; ngày sửa chữa: 01/11/2017; ngày duyệt đăng: 09/11/2017.

Abstract: Inclusive education for deaf children is not just about bringing a deaf child into a common education program with normal children, but also a process of special care and support. When the special needs of children with hearing impairment are identified and there are positive and responsive solutions, the child will have a better chance of developing and integrating into the family and the community. Moreover, their participation in social labor, contributes to reduction of the burden or pain for the family and the whole society.

Keywords: Inclusive education; children with hearing impairment; solution.

1. Mở đầu

Ngày nay, cùng với sự phát triển khoa học công nghệ, chất lượng đời sống của con người ngày càng được nâng cao. Tuy nhiên, trong xã hội vẫn có những cá nhân không may mắn, do những khuyết tật, họ phải chịu nhiều thiệt thòi, ảnh hưởng không nhỏ đến chất lượng cuộc sống, gánh nặng về tâm lí, kinh tế cho gia đình và xã hội. Có rất nhiều nguyên nhân dẫn đến hiện tượng này, khoa học và y tế ngày càng phát triển cũng không thể loại bỏ được hoàn toàn những nguyên nhân đó. Chính vì vậy, chúng ta cần tìm cách để giảm thiểu đến mức thấp nhất những thiệt thòi mà họ phải gánh chịu.

Hiện nay, Đảng và Nhà nước ta đã triển khai thực hiện nhiều biện pháp nhằm giúp người khuyết tật vượt lên số phận, ổn định cuộc sống và hòa nhập cộng đồng. Tuy nhiên, đời sống vật chất và tinh thần của người khuyết tật, khiếm thính còn gặp nhiều khó khăn. Vì vậy, trẻ khiếm thính nếu được quan tâm hỗ trợ với phương pháp, cách thức đặc biệt sẽ có cơ hội phát triển và phát huy hết khả năng mà trẻ có thể. Việc giáo dục hòa nhập, nâng cao trình độ văn hóa và đào tạo nghề cho người khuyết tật được xem là những giải pháp hiệu quả để mang lại cho họ một tương lai tốt đẹp.

Trẻ khiếm thính là những trẻ bị tổn hại cơ quan thính giác ở các mức độ khác nhau, có thể bị mất hoặc suy giảm về sức nghe kéo theo những hạn chế về phát triển ngôn ngữ nói cũng như khả năng giao tiếp. Ở Việt Nam có gần 1 triệu trẻ khuyết tật từ 0-16 tuổi, vẫn có hơn 800 nghìn trẻ khuyết tật chưa được đến trường. Số trẻ khuyết tật đã đi học có tới 32,99%, số trẻ bỏ học còn khoảng 2,57% vì lí do khuyết tật và chưa có cơ hội đến trường, trong đó trẻ khiếm thính chiếm hơn 12%. Nước ta hiện có hơn 100.000 trẻ khiếm thính trong độ tuổi đi học. Với số lượng lớn như vậy, giáo dục cho trẻ

khiếm thính là điều trần trở lớn đối với ngành Giáo dục và toàn xã hội.

2. Nội dung

Phú Thọ là một tỉnh trung du miền núi phía Bắc, nằm trong khu vực giao lưu giữa vùng Đông Bắc, đồng bằng sông Hồng và Tây Bắc, có diện tích 3.533km², dân số khoảng 1,4 triệu dân, số lượng trẻ khuyết tật và trẻ mồ côi là 29.300 người (2,2 % dân số, trẻ khuyết tật gần 15.000 người (1,1% dân số), trẻ bị khiếm thính chiếm 21% số trẻ khuyết tật. Từ năm 1991, Phú Thọ đã được tổ chức Radablen Thụy Điển kết hợp với Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam triển khai chương trình nghiên cứu, hỗ trợ và giáo dục hòa nhập cho trẻ khuyết tật, nên công tác giáo dục hòa nhập cho trẻ khuyết tật như: khiếm thính, khiếm thị, khuyết tật vận động và đa tật được chú trọng trong các trường phổ thông. Một trong những nguyên nhân cơ bản khiến cho số lượng người khuyết tật nói chung và trẻ khiếm thính trên địa bàn tỉnh còn có thể tăng cao là do người dân ở nhiều nơi, đặc biệt tại các khu vực nông thôn, vùng sâu, vùng xa... ít có điều kiện tiếp cận đối với các dịch vụ y tế cơ bản. Điều đó dẫn tới công tác dự phòng và phát hiện khuyết tật nói chung, trẻ khiếm thính nói riêng ở các khu vực này còn nhiều hạn chế.

Ở Phú Thọ, công tác giáo dục hòa nhập cho trẻ khiếm thính đang triển khai trong quy mô của chương trình giáo dục hòa nhập trẻ khuyết tật. Từ hình thức giáo dục trường chuyên biệt tại Trung tâm bảo trợ trẻ em mồ côi tàn tật Việt Trì và các trung tâm nuôi dạy và chăm sóc cho trẻ khuyết tật như: Làng trẻ SOS, trung tâm ứng dụng tâm lí và giáo dục Hùng Vương, Trung tâm bảo trợ - giáo dục trẻ mồ côi khuyết tật huyện Thanh Ba... Phú Thọ đã triển khai nghiêm túc nhiệm vụ giáo

Sở Giáo dục và Đào tạo Phú Thọ

(Tháng 11/2017)

Tạp chí Giáo dục SỐ ĐẶC BIỆT 11

dục hòa nhập cho học sinh khuyết tật (trong đó có trẻ khiếm thính) và thực hiện chế độ chính sách, hồ sơ khuyết tật cho trẻ theo hướng dẫn tại Thông tư liên tịch số 42/2013/TTLT-BGDĐT-BLĐTBXH-BTC ngày 31/12/2013 và Thông tư số 37/TTLT-BLĐTBXH-BYT-BTC-BGDĐT. Trên địa bàn tỉnh, nhiều trường học và trung tâm đã thành công trong việc giáo dục hòa nhập học sinh khuyết tật về mặt năng lực, thể chất, giúp các em hòa nhập với cộng đồng.

Trong các cơ sở giáo dục đó, tiêu biểu là Trung tâm Bảo trợ trẻ em Mồ côi tàn tật Việt Trì, tỉnh Phú Thọ được thành lập năm 1993. Hàng năm, Trung tâm tiếp nhận khoảng 15-20 trẻ khiếm thính. Tại đây, các em được học tập theo chương trình phổ thông (đã được xây dựng lại cho phù hợp). Ngoài việc học tập các em còn được bồi dưỡng về ngôn ngữ kí hiệu, kĩ năng tự phục vụ, kĩ năng giao tiếp, thể dục, âm nhạc, tự nhiên, xã hội... Trung tâm bảo trợ trẻ em mồ côi tàn tật Việt Trì được giao nhiệm vụ như trung tâm nguồn để làm nhiệm vụ chăm sóc, nuôi dạy học sinh khiếm thính nói riêng. Việc kiểm tra thính lực và hướng dẫn đeo máy trợ thính cho học sinh hàng năm vẫn được các thầy cô ở trung tâm quan tâm thường xuyên, đặc biệt ở các đối tượng học sinh điếc vừa. Hằng quý, các giáo viên cốt cán của các trường tham gia sinh hoạt chuyên môn, tổ chức sinh hoạt các chuyên đề dưới hình thức trực tiếp, có bổ sung, góp ý, rút kinh nghiệm về phương pháp giảng dạy, phương pháp giao tiếp tổng hợp, sử dụng đồ dùng dạy học, về khả năng phát âm, nói, nhận biết ngôn ngữ qua hình miệng của giáo viên... nhằm điều chỉnh hoạt động dạy học, đánh giá hòa nhập phù hợp với nhu cầu của trẻ khiếm thị.

Ngoài ra, cán bộ trung tâm còn tổ chức hướng dẫn phụ huynh, học sinh khiếm thính và bạn thân của các em về khả năng giao tiếp, thực hành các phương pháp giúp trẻ khiếm thính học ở lớp học và tại nhà. Với những hoạt động trên, từ khi thành lập đến nay riêng Trung tâm Bảo trợ trẻ em mồ côi tàn tật Việt Trì đã có khoảng hơn 300 trẻ khiếm thính được hỗ trợ hòa nhập với kết quả khả thi, các em đã có sự tiến bộ đáng kể, có thể theo học hòa nhập ở các trường phổ thông (mỗi năm có khoảng từ 10-15 em học hết chương trình tiểu học vào học tại các trường trung học cơ sở nơi các em sinh sống) hoặc hòa nhập với gia đình, cộng đồng.

Tuy nhiên, công tác giáo dục hòa nhập cho trẻ khiếm thính ở Phú Thọ còn nhiều khó khăn: Điều kiện cơ sở vật chất, thiết bị hỗ trợ của các trung tâm, nhà trường còn hạn chế; một số cán bộ quản lí, giáo viên các nhà trường, cộng đồng, cha mẹ trẻ chưa nhận thức được tầm quan trọng của công tác giáo dục hòa

nhập, chưa được trang bị kiến thức cơ bản về tật điếc, về trẻ khiếm thính và khả năng tham gia hòa nhập của các em; gia đình trẻ khiếm thính trên địa bàn tỉnh, phần lớn là điều kiện kinh tế khó khăn, ở những huyện vùng sâu, xa của tỉnh nên ít và không được tư vấn hướng dẫn hỗ trợ chăm sóc, dạy dỗ trẻ khiếm thính học; việc điều chỉnh nội dung chương trình, xây dựng kế hoạch giáo dục cá nhân, đánh giá học sinh khuyết tật cũng còn gặp khó khăn; một số trẻ khiếm thính chưa được hỗ trợ hòa nhập từ phía giáo viên và bạn bè trong nhà trường nên các em gặp nhiều khó khăn trong cuộc sống, sinh hoạt và học tập...

Do đó, việc tìm ra giải pháp, giúp trẻ khiếm thính vượt qua khó khăn, phát triển tư duy, năng lực, có thể hòa nhập và sống độc lập là trách nhiệm không chỉ của ngành Giáo dục mà còn là trách nhiệm của cả hệ thống chính trị, cộng đồng, gia đình và xã hội. Để làm tốt công tác giáo dục hòa nhập cho trẻ khiếm thính, cần tập trung một số nhiệm vụ, giải pháp sau:

- Đẩy mạnh công tác tuyên truyền để các cơ sở giáo dục, cộng đồng, gia đình và toàn xã hội thấy rõ trách nhiệm, ý nghĩa trong việc chăm sóc, giáo dục, giúp đỡ trẻ khuyết tật nói chung, trẻ khiếm thính nói riêng. Kịp thời phát hiện khả năng và nhu cầu của trẻ khiếm thính, lập kế hoạch, huy động và tạo điều kiện cho người khiếm thính tham gia học hòa nhập.

- Tăng cường đầu tư cơ sở vật chất, thiết bị, tài liệu phục vụ công tác giáo dục trẻ khiếm thính trong các trung tâm, nhà trường. Thực hiện nghiêm túc chế độ, chính sách đối với người khuyết tật và giáo viên giảng dạy, quản lí người khuyết tật theo quy định; hoàn thiện hồ sơ cá nhân cho trẻ khiếm thính để trước khi trẻ chuyển lớp, chuyển cấp học, đảm bảo quyền lợi của trẻ theo quy định.

- Đào tạo, bồi dưỡng chuyên môn, kiến thức, kĩ năng chăm sóc, giáo dục về người khuyết tật, trẻ khiếm thính cho đội ngũ cán bộ quản lí, giáo viên các cơ sở giáo dục; Bồi dưỡng giáo viên về kĩ năng xây dựng chương trình, định hướng kiểm tra đánh giá phù hợp đối với trẻ khiếm thính, nhất là giáo viên ở các trung tâm chuyên biệt.

- Tích cực đổi mới hình thức, phương pháp, chăm sóc, hỗ trợ trẻ khiếm thính. Thực hiện hoạt động hỗ trợ về can thiệp sớm, giáo dục, phục hồi chức năng phát triển kĩ năng cơ bản, hướng nghiệp, dạy nghề cho trẻ khiếm thính; thường xuyên tổ chức các đợt tập huấn về kiến thức, kĩ năng giáo dục hòa nhập, hỗ trợ hòa nhập trẻ khiếm thính.

- Huy động cộng đồng, các tổ chức, cá nhân trong nước và ngoài nước cho công tác can thiệp sớm và

(Xem tiếp trang 10)

điếc của trẻ; - Xây dựng chương trình dạy học phù hợp với từng vùng miền, địa phương; - Có sách giáo khoa dành riêng cho trẻ điếc, sách cần có nhiều kênh hình ảnh, nội dung, câu chữ ngắn gọn, gần gũi, thiết thực, có thiết kế bài giảng các môn dành cho GV; - Chương trình khung chưa phù hợp với trẻ, cần điều chỉnh hạ thấp mục tiêu các môn học.

2.3.3. *Đối với GV, cần:* - Có chuyên ngành sư phạm “Giáo dục đặc biệt”; - Thường xuyên học tập, trao đổi chuyên môn với GV từ các trường chuyên biệt trong cả nước; - Có từ 5-6 “Nhân viên hỗ trợ” công tác chăm sóc, giáo dục trẻ khuyết tật để giúp GV có thời gian soạn bài, làm đồ dùng dạy học,...; - Có 1 chuyên gia hỗ trợ thính học để khám tai định kì cho các em; - Có 1 chuyên gia đánh giá tình trạng ngôn ngữ và can thiệp ngôn ngữ cho trẻ.

3. Kết luận

Giáo dục trẻ khuyết tật thính giác, đặc biệt là trẻ điếc nặng/điếc sâu là một việc khó khăn vì cơ quan thính giác của trẻ bị phá hủy, ảnh hưởng nhiều đến các hoạt động giao tiếp, ngôn ngữ,... của trẻ. Ở Trường trẻ em khuyết tật huyện Giao Thủy, bên cạnh việc dạy học văn hóa, Trường chú trọng đến công tác hướng nghiệp dạy nghề cho trẻ để các em sau thời gian học tập sẽ về hòa nhập cùng gia đình và xã hội. Kết thúc thời gian học tập tại Trường, nhiều em đã thi lên học ở các lớp cao hơn, có nhiều em có tay nghề vững vàng, được tuyển vào công ty may hoặc tự mở các nhà may nhỏ ở địa phương. Đặc biệt, để giáo dục tốt cho trẻ khuyết tật nói chung và trẻ khiếm thính nói riêng, cần nhiều hơn nữa sự chung tay giúp đỡ của toàn xã hội. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Cục Bảo trợ xã hội (2016). *Tổng kết năm 2016 và phương hướng nhiệm vụ năm 2017 của Ủy ban Quốc gia về Người khuyết tật Việt Nam*.
- [2] Quốc hội (2010). *Luật người khuyết tật*.
- [3] Nguyễn Thị Hoàng Yến (2007). *Đại Cương về Giáo dục trẻ khiếm thính*. NXB Đại học Sư phạm.
- [4] Nguyễn Ánh Tuyết - Nguyễn Thị Như Mai - Đinh Thị Kim Thoa (2007). *Tâm lí trẻ em lứa tuổi mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.
- [5] Thủ tướng Chính phủ (2012). *Quyết định số 1019/QĐ-TTg, ngày 05/8/2012 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Đề án trợ giúp người khuyết tật giai đoạn 2012-2020*.
- [6] Quốc hội (2014). *Nghị quyết số 84/2014/QH13 về việc phê chuẩn Công ước của Liên hợp quốc về quyền của người khuyết tật*.
- [7] Nguyễn Ánh Tuyết - Nguyễn Thị Như Mai - Đinh Thị Kim Thoa (2007). *Tâm lí trẻ em lứa tuổi mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.

Thực trạng và giải pháp công tác...

(Tiếp theo trang 12)

chăm sóc, giáo dục cho trẻ khuyết tật trong đó có trẻ khiếm thính. Tư vấn, hỗ trợ cho các cơ sở giáo dục, gia đình và cộng đồng về chăm sóc, giáo dục cho người khiếm thính; Tăng cường sự phối hợp liên ngành (Lao động thương binh và xã hội, Y tế, Giáo dục...) trong chăm sóc và giáo dục trẻ khiếm thính. Đồng thời kêu gọi, vận động các tổ chức nhân đạo từ thiện tài trợ quỹ học bổng, khen thưởng, hỗ trợ các điều kiện phục vụ học văn hoá, học nghề, hỗ trợ các phương tiện phục vụ đời sống sinh hoạt của trẻ khiếm thính...

3. Kết luận

Giáo dục hòa nhập cho trẻ khiếm thính không chỉ đơn giản là đưa trẻ khiếm thính vào trong một chương trình giáo dục chung với trẻ bình thường mà là cả một quá trình chăm sóc, hỗ trợ đặc biệt. Khi những nhu cầu đặc biệt của trẻ khiếm thính được phát hiện và có các giải pháp tích cực, đáp ứng thì trẻ sẽ có cơ hội tốt hơn để phát triển, trưởng thành, sống hòa nhập trong gia đình, cộng đồng và có thể tham gia lao động xã hội, từ đó giảm gánh nặng, vơi đi phần nào nỗi đau cho gia đình và toàn xã hội. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Lê Thị Hằng (2006). *Tài liệu bài giảng can thiệp sớm cho trẻ khuyết tật*. Khoa Tâm lí - Giáo dục, Trường Đại học Sư phạm - Đại học Đà Nẵng.
- [2] Bùi Thị Lâm (2001). *Can thiệp sớm cho trẻ khiếm thính*. NXB Đại học Sư phạm.
- [3] Trần Thị Tú Nhi (2008). *Thực trạng công tác can thiệp sớm trẻ khiếm thính tại gia đình trên địa bàn quận Hải Châu, TP. Đà Nẵng*. Báo cáo Hội nghị sinh viên nghiên cứu khoa học lần 6. Khoa Tâm lí - Giáo dục, Trường Đại học Sư phạm - Đại học Đà Nẵng.
- [4] Đặng Thị Mỹ Phương (2008). *Quan niệm của giáo viên và phụ huynh học sinh về giáo dục hòa nhập cho trẻ khiếm thính*. Tạp chí Nghiên cứu Khoa học giáo dục, số 128, kì 1-1/2008; tr 29.
- [5] Đặng Thị Mỹ Phương (2010). *Một số biện pháp tổ chức hoạt động dạy học nhằm đảm bảo cho trẻ khiếm thính học hòa nhập thành công trong trường tiểu học*. Tạp chí Khoa học (chuyên đề Giáo dục), Trường Đại học Sư phạm TP. Hồ Chí Minh, số 19, tháng 1/2010; tr 59.
- [6] Trần Thị Thiệp (2005). *Can thiệp sớm và giáo dục hòa nhập trẻ khuyết tật*. Tài liệu tập huấn, Khoa Giáo dục đặc biệt, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
- [7] Nguyễn Thị Hoàng Yến (2005). *Đại cương về giáo dục trẻ khiếm thính*. Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
- [8] Sở GD-ĐT Phú Thọ (2009). *Một số tư liệu lịch sử tỉnh Phú Thọ*.